

KASBIY MONOLOGIK NUTQ

Abdirimova Intizor Kamilovna

Ilmiy rahbar Chirchiq davlat pedagogika universiteti v.b dots

Goman Yuliya Alekseyevna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti 1-bosqich talabasi

gomanyuliya@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola kasbiy monologic nutqning mohiyati, xususiyatlari va uning ta'lim, ish joyi va professional sohalardagi ahamiyatini o'rganishga qaratilgan. Maqola avvalambor, monologik nutqning maqsadi, tuzilishi va uning auditoriya bilan muloqotdagi o'rnini tahlil etadi. O'qituvchilar, mutaxassislar va rahbarlar uchun monologik nutq qanday muhim rol o'ynashi va qanday qilib samarali tarzda ifodalanishi kerakligi haqida tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Kasbiy nutq, monologik nutq, auditoriya, o'qituvchilar, mutaxassislar, samarali tarzda ifodalash, sistematik yondashuv, takliflar, tinglovchilarni jalb etish, rivojlanishi, nutq ko'nikmalari, amaliy tavsiyalar.

Abstract: This article aims to study the essence, characteristics of professional monologic speech and its importance in education, workplace and professional spheres. First of all, the article analyzes the purpose and structure of monologic speech and its place in communication with the audience. Recommendations are given for teachers, specialists and leaders about the important role of monologue speech and how it should be expressed effectively.

Key words: Professional speech, monologic speech, audience, teachers, experts, effective expression, systematic approach, proposals, attracting listeners, development,

speech skills, practical recommendations.

Kasbiy monologik nutq — bu har qanday professional muhitda muhim ahamiyatga ega bo'lgan nutq shakli. U insonning o'z fikrlarini aniq va ravon ifoda etishiga yordam beradi. Kasbiy nutq, odatda, ish joyida, taqdimotlar, ma'ruzalar va boshqa professional holatlarda qo'llaniladi. Bu jarayonda nutq so'zlovchi auditoriyaga o'z fikrini yetkazish, ma'lumotlar bilan bo'lishish va auditoriyani jalb etish uchun ko'plab strategiyalarni qo'llashi zarur. Shuningdek, kasbiy monologik nutq samarali tarzda nutq ko'nikmalarini rivojlantirish, o'z maqsadlariga erishish va professional munosabatlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu maqolada kasbiy monologik nutqning xususiyatlari, tuzilishi va tinglovchilarni jalb etish usullari haqida batafsil ma'lumot beramiz.

Pedagoglik kasbida kasbiy monologik nutq, ta'lim jarayonida o'qituvchining ma'ruza, tushuntirish yoki nazariy materiallarni taqdim etish shaklida ifodalanadi. Bu nutq turi ta'lim jarayonining asosiy vositalaridan biri bo'lib, quyidagi ahamiyat va o'rinlarga ega:

Ma'lumotlarni yetkazish: O'qituvchi monologik nutq orqali talabalarga muhim bilimlarni va ko'nikmalarni samarali ravishda etkazishi mumkin.

O'qituvchining nufuzini oshirish: O'qituvchining nutqi izchil, aniq va tushunarli bo'lsa, bu uning professional imijini yaxshilaydi va talabalar o'z ustoziga nisbatan hurmatini oshiradi.

Ta'lim jarayonini boshqarish: Monologik nutq orqali o'qituvchi darsni rejalashtirishi va boshqarishi mumkin. Bu jarayon o'quvchilarga mavzuni o'zlashtirishda yordam beradi.

O'qitish metodlarini qo'llash: Monologik nutq turli pedagogik metodlar, masalan, ta'rif, misollar keltirish va dalil keltirish orqali amalga oshirilishi mumkin.

Talabalar bilan muloqot: O'qituvchi o'z nutqi orqali talabalar bilan o'zaro munosabat o'rnatadi, savollar berish va javoblar olish orqali interaktiv munosabatni ta'minlaydi.

Ta'lim jarayonini diversifikatsiya qilish: Monologik nutqga qo'shimcha tarzda

boshqacha o'qitish usullari, masalan, guruhli yoki sheriklarda muloqot amalga oshirilishi, o'qitishni yanada qiziqarli qilib yuboradi.

Natijada, kasbiy monologik nutq pedagogik jarayonda muhim rol o'ynaydi va ta'limning samaradorligini oshiradi. Bu o'qituvchining professional rivojlanishida ham katta o'zgarishlarga olib kelishi mumkin.

Kasbiy monologik nutqning xususiyatlari

Aniklik va ravonlik

Kasbiy nutq aniq va ravon bo'lishi kerak. Nutq so'zlovchi fikrlarini aniq ifoda etishi, noaniq tushunchalardan qochishi lozim.

Ma'lumotga asoslanganlik

Kasbiy monologik nutqda faktlar, statistik ma'lumotlar va ilmiy asoslar keltirish muhimdir. Bu tinglovchilarning ishonchini qozonishga yordam beradi.

Maqsadga yo'naltirilganlik

Nutq davomida muayyan maqsadlar ko'zda tutiladi. Masalan, ma'lumot berish, tahlil qilish yoki biron bir masalani muhokama qilish.

Ijtimoiy-madaniy kontekst

Kasbiy nutq ijtimoiy va madaniy ahamiyatga ega. Nutq so'zlovchi o'z auditoriyasining madaniy xususiyatlarini va kontekstini hisobga olishi zarur.

Strukturalanganlik

Kasbiy monologik nutqda tartibli va lo'nda tuzilma bo'lishi zarur. Kiritish (kirituv) asosiy qism va xulosa qismiga bo'linishi kerak.

Tinglovchilarning e'tiborini jalb qilish

Nutq so'zlovchi tinglovchilarga qiziq va ma'noli material taqdim etishi, o'rganish va fikr bildirish imkoniyatlarini yaratishi lozim.

Nutq uslubi

Uslub va tilning rasmiyligi kasbiy nutqda muhim ahamiyatga ega. So'zlar va iboralar muvofiq va professional bo'lishi kerak.

Emotion va tasvirlar

Qiziqarli va samarali kasbiy nutq ba'zan emotsiyalar va tasvirlarni ham o'z ichiga oladi, bular auditoriyaning munosabatini va qiziqishini oshiradi.

Ushbu xususiyatlar kasbiy monologik nutqni samarali qilish uchun zarurdir va har bir kasbda o'z o'rniga ega.

Pedagoglik kasbida kasbiy monologik nutqni rivojlantirish bo'yicha bir qancha tavsiyalar mavjud. Ushbu tavsiyalar pedagoglarning o'z nutqini takomillashtirish, muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi:

Rejalashtirish va tayyorgarlik

Monologdan avval, ma'ruzani yoki taqdimotni rejalashtirish juda muhim. Asosiy fikrlarni, maqsadlarni va manbalarni oldindan belgilash orqali nutqning tuzilishi va mazmuni aniq bo'ladi.

O'z nutqingizni tahlil qiling

O'z nutqingizni yozib olish va uni tahlil qilish orqali kuchli va zaif tomonlaringizni aniqlang. O'z nutqingizni baholash va kerakli o'zgarishlarni amalga oshirish imkoniyatini yarating.

Raqamli texnologiyalardan foydalanish

Zamonaviy texnologiyalarni, masalan, taqdimot dasturlari va video materiallardan foydalanish orqali nutqingizni yanada samarali qilish mumkin. Visual materiallar auditoriyaning e'tiborini jalb qiladi va tushunishni osonlashtiradi.

Qiziqarli va yangilik kiritish

O'quvchilarning e'tiborini saqlab qolish uchun yangiliklar va qiziqarli faktlar bilan nutqni boyitish muhimdir. Hikoyalar yoki misollar orqali mavzuni yanada hayotiyroq qilish mumkin.

Ovoz va talaffuz ustida ishlang

Tovush balandligini, tembrini va ritmini nazorat qiling. O'z talaffuzingizni yaxshilash uchun maxsus mashqlar va ovozli materiallardan foydalaning.

Tinglovchilar bilan interaktivlik

Monologik nutq davomida auditoriya bilan o'zaro aloqani o'rnatish maqsadida savollar berish, muhokama tashkil qilish yoki misollar keltirish orqali interaktivlikni ta'minlang.

Emotsiya va ifoda

Nutq davomida emotsiyalarni ifodalash, jismoniy ifoda va mimikani qo'llash orqali auditoriyaning qiziqishini oshirish. Bu nutqni yanada samimiy va kuchli qiladi.

O'rganish va o'z-o'zini rivojlantirish

Mutaxassislar va tajribali pedagoglar bilan seminarlar va treninglarda ishtirok eting. Ularning tajribalaridan va tavsiyalaridan foydalanish orqali o'z nutqingizni takomillashtiring.

Hozirgi ishlarni tahlil qiling

O'z ishingizni muntazam ravishda tahlil qilib, yaxshi natijalarga erishgan holatlarni aniqlang. O'quvchilarning fikr-mulohazalarini olgan holda, kreativ fikrlashga imkon bering.

Doimiy amaliyot

O'z kasbiy nutq ko'nikmalarini doimo rivojlantirish uchun muntazam ravishda ma'ruzalar, taqdimotlar yoki bilim berish kabi faoliyatlarni amalga oshiring.

Ushbu tavsiyalar pedagoglarning kasbiy monologik nutqini rivojlantirishga yordam berishi va ta'lim jarayonini samarali, qiziqarli va foydali qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. V.Karimova. Pedagogika. Psixologiya. Ma'ruzalar matni. Toshkent, 2008 yil.
2. B.Ziyomuhammadov. Pedagogika. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2006 yil
3. Adullayeva B.S., Xoliqov A.A., Sodiqov H.M. Umumiy pedagogika (Pedagogik mahorat) Darslik. Toshkent 2019 y.
4. Содиқов Х.М. Бўлажак ўқитувчиларнинг мулоқот маданиятини ривожлантиришнинг самарали йўллари. // Халқ таълими журнали. (2-сон) – Тошкент,

2020. 2-сон.

5. Содиқов Ҳ.М. Педагогик фаолиятнинг муваффақияти педагогларнинг коммуникатив нутқ маданиятига боғлиқлигидадир.
6. // Бошланғич таълимнинг долзарб масалалари: муаммо ва ечимлар. Республика илмий-амалий анжуман материаллари. -Жиззах, 2019.